

Grajewski, Jan L.

"Eschatologia - śmierć i życie wieczne",
J. Ratzinger, tł. M. Węclawski, Poznań
1985 : [recenzja]

Studia Teologiczne 4, 232-233

1986

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Dokumenty w katalogu zostały ułożone chronologicznie. Na opis pergaminu składają się następujące elementy: 1. Numer porządkowy. 2. Początek dokumentu i istotna jego treść w oryginalnym języku. Opuszczone słowa zaznaczone są wielokropkiem. 3. Data i miejsce wystawienia dokumentu. 4. Dane o stanie pergaminu, piśmie, pieczęciach, ilości wierszy, języku dokumentu i formacie. Jeśli jest to pergamin z wielu kart, podana jest ich ilość. 5. Zwięzłe podanie treści dyplomu w języku litewskim. 6. Poniżej z prawej strony podana jest sygnatura pergaminu. 7. Z lewej strony u dołu znajduje się skrót wydawnictwa, jeśli dokument był już drukowany. Część bowiem dokumentów była już publikowana w takich wydawnictwach, jak *Opisania rękopisowo odtworzone z Wilenskiej Publicznej Biblioteki* (T. 1-5. Wilno 1895-1906), *Rękopisowo odtworzone z Wilenskiej Publicznej Biblioteki* (Wilno 1871) czy *Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej* (T. 1. Kraków 1948).

Katalog zawiera 6 ilustracji, a na końcu posiada indeks miejscowości i indeks osobowy, które ułatwiają korzystanie z dzieła.

Wydawnictwo to jest bardzo cenne dla badaczy przeszłości Litwy, Białorusi i Polski. Udostępnia bowiem w jakimś stopniu tak wiele dokumentów w jednym dziele. Pozostawia jednak pewien niedosyt. Czytającemu nasuwają się bowiem wątpliwości, czy przyjęto dobry sposób podawania istotnej treści dokumentów. Czyniono to przez podanie początku oryginalnego tekstu, a dalej tylko istotnych słów (według uznania opracowującego), z których można byłoby zorientować się w treści. Opuszczone słowa zostały wykropkowane. Z tak podanej treści niestety nie dowiadujemy się wielu rzeczy, które też są ważne dla historii. Jak bowiem można zorientować się w treści np. dokumentu króla Jagiełły dla katedry wileńskiej, liczącego 84 wierszy w *Kodeksie dyplomatycznym katedry i diecezji wileńskiej* (nr 1 s. 6-8), gdy tymczasem w omawianym katalogu tę treść z wykropkowaniami mamy zaledwie w 8 wierszach. (nr 12 s. 22-23). Przy takim podawaniu treści aż się prosi o porządne rejestry. A tymczasem mamy bardzo ogólnikowo podaną treść w języku litewskim, np. w wypadku wspomnianego już dokumentu Jagiełły podano: *Lietuvos vyriausiojo kunigaikščio Jogailos raštas, kurio Vilniaus pilies bažnyčia-katedrą apdovanoja valdomis* (Dokument wielkiego księcia litewskiego Jagiełły, obdarzający posiadłościami ziemskimi kościół zamkowy-katedrę w Wilnie). Przykładowo regest tego dokumentu, podany przez ks. Jana Fijałka i Władysława Semkowicza w *Kodeksie dyplomatycznym...* (s. 1) jest następujący „Król Władysław Jagiełło kościołowi na zamku wileńskim pod wezwaniem św. Stanisława i Władysława, mającemu być za zezwoleniem papieża stolicą biskupią, nadaje: 1) zamek Tauroginie z przyległą włością i wsiami Łabonary i Malaty, oraz włości Dubrowo, Werki i Bakszty; 2) ogród przy mieście Wilnie obok ogrodu Gasztołda; 3) część miasta Wilna z placami i domami od strony zamku; 4) kamienicę w obrębie murów zamku z czterema domami drewnianymi i dwoma placami; 5) dziesiątą rybę z jazu na Niemnie dla użytku stołu biskupiego”.

Z pewnością R. Jasas, przygotowując katalog, brał pod uwagę możliwości wydawnicze, obszerność dzieła i to wpłynęło na zastosowanie takiej właśnie metody opisu pergaminów. Ten jednak sposób prezentowania treści dokumentów budzi poważne zastrzeżenia i to jest, moim zdaniem, jedyny minus tego bardzo jednak wartościowego i pięknie wydanego dzieła.

J. Ratzinger *Eschatologia – śmierć i życie wieczne*, przekład M. Węclawski, Poznań 1985, ss. 272.

Redakcja Księgarni Świętego Wojciecha w Poznaniu wydała książkę J. Ratzingera pt. *Eschatologia – śmierć i życie wieczne (Eschatologie – Tod und Ewiges Leben)*, w przekładzie M. Węclawskiego. Stanowi ona tom IX serii: *Kleine Katholische Dogmatik* von Johann Auer und Joseph Ratzinger i ukazuje dorobek dwudziestu lat wykładów autora na temat eschatologii.

Kardynał Józef Ratzinger jako teolog nawiązuje do tradycji augustyńskiej, a jego myśl skupia się szczególnie wokół Kościoła jako wspólnoty braterstwa, Ciała Chrystusa i Eucharystii – „Kościoła wiary w Boga, który stał się człowiekiem i przyrzekł nam życie wbrew śmierci”.

Prezentowana tu praca składa się, poza spisem treści (5-7), wykazem skrótów (8-9), przedmowy (11-14), wprowadzenia (15-31), indeksu nazwisk (259-262), indeksu rzeczowego (263-266) i skorowidzu odniesień do tekstów (267-270) – z trzech części:

1. Problem eschatologiczny jako pytanie o istotę chrześcijaństwa w ogóle (32-83); 2. Śmierć i nieśmiertelność. Indywidualny charakter tego, co eschatologiczne (84-180); 3. Życie przyszłe (181-270).

W pierwszej części autor stawia problem: Czy eschatologia „jako nauka o rzeczach ostatecznych” stanowi istotę chrześcijaństwa? Rozwinął go w następujących zagadnieniach: dane egzegezy biblijnej (32-69), słowo i rzeczywistość w spojrzeniu naszej epoki – panorama rozwiązań (61-77), prowizoryczny

Drugą część skupia się wokół problematyki śmierci i nieśmiertelności i zawiera następujące rozdziały: teologia śmierci (84–119), nieśmiertelność duszy i zmartwychwstanie zmarłych (121–181). Część trzecia przedstawia problem życia przyszłego i zawiera rozdziały: zmartwychwstanie umarłych i powtórne przyjscie Chrystusa (181–234), piekło, czyściec, niebo (234–270).

Temat eschatologiczny, który przez wieki ciągle jest uważany za jeden z bardziej trudnych i nieprzystępnych w ujęciu autora wydaje się najbliższ związany z życiem każdego człowieka.

Eschatologia chrześcijańska nie prowadzi do ucieczki w zaświaty od zadań stojących przed wspólnotą ludzką na tym świecie, nie oznacza poprzestania na prywatnym ratowaniu swojej duszy. Cechą charakterystyczną tej eschatologii jest ukierunkowanie jej ku wspólnemu Prawu, którego poręczycielem jest Ten, który ofiarował swe życie Prawu całej ludzkości i przez to obdarzył ją Prawem. Eschatologia chrześcijańska jest zachętą – więcej – jest nagłym wezwaniem, abyśmy odważyli się żyć prawem i prawdą. Zobowiązanie do prawdy, do prawa i sprawiedliwości stanowi treść eschatologii chrześcijańskiej.

Chrześcijaństwo w duchu Jezusa streszcza się w centralnej prośbie „Ojczy nasz”: „Przyjdź Królestwo Twoje” – prośbie, aby przeminął ten świat, a nadeszło to, co tylko sam Bóg sprawić może. Sens eschatologii i jej wewnętrzna siła zależą od siły i stopnia zwrócenia się ku Chrystusowi, a nie od stopnia natężenia doczesnych oczekiwań na koniec świata czy tego świata przemianę.

Praca kardynała Ratzingera, mimo że – jak pisze autor – „nie pretenduje do całościowego i wyczerpującego wykładu problematyki eschatologicznej”, to jednak stanowi cenną i interesującą pozycję. Książka jest napisana zwięzłym językiem, może być podręcznikiem dla teologów, jak również pomocą dla katechetów i homiletów. przez to, że w pracy są zamieszczone bogate materiały i dorobek naukowy dwudziestu lat wykładów autora może stać się ona podstawą do dialogu i dyskusji z wysuniętymi przez niego rozwiązaniami wielorakich zagadnień, a jednocześnie może być bodźcem do inspiracji naukowych.

Ks. Jan L. Grajewski

Ks. Kazimierz Kułak, *Psychologia nawrócenia z prawostawia na katolicyzm Melecjusza Smotryckiego*, Białystok 1984 ss. 227.

Książka ks. K. Kułaka może budzić zrozumiałe zainteresowanie u czytelników. Odnosi się bowiem do spraw unii, posiada frapująco sformułowany temat, ukazała się w niewielkiej ilości egzemplarzy na małej poligrafii, nakładem autora. Słowo napisał bp. E. Kisiel, administrator apostolski Archidiecezji w Białymstoku. Z czyich przeto wyszła ręk, czego dotyczy i jaką przedstawia wartość?

I. Autor

Ks. K. Kułak urodził się w 1896 r. w Kuderewszczyźnie w dawnym powiecie sokólskim. Szkołę powszechną kończył w Kamiennej Nowej, a progimnazjum (wyższą szkołę naczelną) – w Dąbrowie Białostockiej (Grodzińskiej). W latach 1915–1920 kształcił się w Wyższym Seminarium Duchowym w Petersburgu i przez dwa ostatnie lata w Wilnie. Tam też w 1920 r. otrzymał święcenia kapłańskie.

Pracował następnie jako zastępca proboszczów w Mścibowie, Ostrowcu i Głębokim oraz jako wikariusz w Wołkowysku i Trokach. W 1924 r. udał się na studia do Rzymu, gdzie na Papieskim Instytucie Orientalnym uzyskał w 1927 r. doktorat nauk wschodnich. Po powrocie do kraju był przez jakiś czas kapelanem arcybpa Romualda Jałbrzykowskiego, a następnie wikariuszem przy kościele św. Krzyża w Grodnie.

Na prośbę bpa Z. Łozińskiego udał się w 1928 r. do Pińska, gdzie w miejscowym Seminarium podjął się obowiązków ojca duchownego oraz wykładowcy teologii porównawczej i języka rosyjskiego, a od 1931 r. – nadto wicerektora. Tam też był dyrektorem Wydziału Obrządku Wschodniego przy Kurii Biskupiej. Zorganizował wówczas trzy konferencje kapłańskie w sprawie unii kościelnej, z których materiały ukazywały się drukiem w miejscowym wydawnictwie kościelnym. Celem tych konferencji była popularyzacja idei unijnej oraz wypracowywanie sposobów jej realizacji.

W 1932 r. ks. Kułak został rektorem Ekspozytury przy nuncjaturze papieskiej w Warszawie, zajmującej się sprawami unii w Polsce. Pracował tam ok. 9 miesięcy, do czasu skasowania tej instytucji. Pod koniec t. r. przeniósł się z Warszawy do własnej archidiecezji i osiadł na probostwie w Landwarowie, piastując jednocześnie godność dziekana trockiego.

Jako proboszcz w Landwarowie, ks. Kułak wykazał zmysł organizacyjny i talent budowlany. W latach 1933–1939 wybudował murowaną dzwonicę, w 1936–1939 odnowił dom kościelny. W 1941–1943 rozpo-